

Voorkomen van otter in Vlaanderen bevestigd

Wie een beetje de actualiteit volgt, zal het wellicht niet ontgaan zijn: op 15 mei jl. haalde de 'terugkeer' van de otter in Vlaanderen zowat alle Vlaamse nieuwsfora. Beveronderzoeker Kristijn Swinnen (universiteit Antwerpen) had met zijn cameravallen, opgesteld om bevers te volgen, in het natuurgebied 'Broek de Nayer' te Willebroek (provincie Antwerpen) op 4 april 2012 een heuse Europese otter voor de lens gehad. Deze opmerkelijke waarneming werd enkele weken later zelfs nog overtroffen. Via ditzelfde beveronderzoek werd in de Grensmaasregio te Bocholt (provincie Limburg) in het natuurgebied 'Smeetshof' minstens driemaal een otter op filmbeeld vastgelegd: op 20 april, 9 mei en 30 mei. Terwijl het dier te Mechelen in principe een mogelijke zwerver kan zijn, leidt het hier geen twijfel meer dat er sprake is van 'vestiging' gezien de totale overbruggingsperiode van ruim een maand van (terugkerende) aanwezigheid.

Je kan de filmpjes nog eens bekijken op [YouTube](#).

Om een en ander wat beter te kunnen situeren, geven we hier een summiere schets van de Vlaamse ottergeschiedenis.

Halfweg de jaren tachtig voerden we een grootscheeps onderzoek uit naar de situatie van de otter. Daaruit bleek dat otters tot zowat een halve eeuw geleden nagenoeg gebiedsdekkend voorkwamen in geheel België, maar vervolgens een spectaculaire terugval kenden ten gevolge van grootscheeps georganiseerde verdelging wegens vermeende schade aan het visbestand. Later kwamen daar de algehele waterverontreiniging en het verlies van geschikt leefgebied (oeverzones) bij, leidend tot het nagenoeg verdwijnen van de soort uit onze inheemse fauna.

Over het recentelijk voorkomen van de otter in Vlaanderen bestond sinds enkele decennia geen echte duidelijkheid. In populatieverband, d.i. met gekende permanente vestiging en voortplanting, werd de soort al sinds eind de jaren '80 als uitgestorven beschouwd. Dit neemt niet weg dat er, sindsdien, een continuïteit is gebleven van 'vluchtige' waarnemingen die minstens de tijdelijke aanwezigheid van individuele dieren aantonen. In de Ardense regio's zijn kleine relictpopulaties of minstens individuele dieren continu aanwezig geweest, terwijl dit wellicht ook geldt voor het noordelijk deel van het Grensmaasgebied, gezien de regelmaat van (soms moeilijk te beoordelen) waarnemingen aldaar. Voor deze Vlaamse regio hebben we de otter in 2009 daarom ook aangemeld als 'aanwezig', in het kader van de implementatie van de Europese Habitatrichtlijn die aandacht vraagt voor de bescherming van specifieke soorten en leefgebieden. Het inzetten van cameravallen, als nieuw-beschikbare techniek, bevestigt nu wat reeds eerder een correcte interpretatie was.

De Belgische relictdieren zijn geografisch ruim geïsoleerd van de gekende vitale populaties die zich op enkele honderden kilometers afstand in Oost-, Noord-Europa en Zuid-Europa bevinden. In Nederland werd de soort officieel uitgestorven verklaard in 1988 – hoewel zij naderhand inderdaad meermaals en tot op recente datum in de Grensmaasregio nog werd gesignaleerd. In 2002 werd in Noord-Nederland gestart met een herintroductieproject, waarbij de dieren zich spoedig over aanzienlijke afstanden (ook zuidwaarts) hebben verspreid. In 2006 werd even ten noorden van Breda (d.i. op nauwelijks 25 km van de Belgische grens) een otter als verkeersslachtoffer gevonden, die echter niet behoorde tot de groep van de herintroductie. In Noordoost-Frankrijk werd in 2004 in het Parc Naturel Régional de la Forêt d'Orient, d.i. op zowat 150 km van de Belgische grens en veel noordelijker dan tevoren bekend was, met zekerheid otteraanwezigheid vastgesteld. Ook in Duitsland is sinds de jaren '90 een natuurlijke westwaarts gerichte uitbreiding vanuit het voormalige Oost-Duitsland op gang gekomen.

Over de herkomst van de recent in Vlaanderen vastgestelde otter valt momenteel geen uitspraak te doen. Otters hebben een extreem verborgen leefwijze en zijn tegelijk bijzonder mobiel waarbij verplaatsingen over tientallen kilometers heel gewoon zijn. Bij heel lage dichtheid gedragen ze zich ook niet zoals gevestigde en territoriale dieren die hun individueel leefgebied verdedigen en markeren met hun typische uitwerpselen ('spraints'). Daardoor kunnen ze jarenlang in een gebied aanwezig zijn – er terug zijn, of er nooit weg geweest zijn... – zonder dat dit bekend is.

We hopen uiteraard dat het zich niet zal voordoen, maar het spreekt voor zich dat potentiële vondsten van dode otters als bijzonder belangrijk gelden, om ook hier op basis van leeftijd, conditie en voortplantingstoestand van het individuele dier informatie proberen te bekomen over de mogelijke populatietoestand.